

УДК 378.013::17.022.1

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.30>

О. П. ЦЮНЯК

доктор педагогічних наук, доцент,

професор кафедри педагогіки початкової освіти,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ, Україна

Електронна пошта: oksana.tsiuniak@pnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-4573-1865>

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті актуалізовано проблему імплементації принципів академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Систематизовано нормативно-правові документи, які визначають доцільність упровадження принципів академічної доброчесності у освітній процес закладів вищої освіти.

Уточнено сутність понять «доброчесність», «академічна доброчесність», яку визначають як кодекс моралі та етичні правила культурного наукового та освітнього співтовариства. На прикладі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника доведено, що заклади вищої освіти керуються законами та рекомендаціями щодо упровадження та дотримання принципів академічної доброчесності у освітньому середовищі.

Визначено основні умови, що сприятимуть розвитку доброчесного освітнього середовища у закладах вищої освіти, а саме: розроблення освітніх програм, що розкривають тему доброчесності, визначають її роль у освітньому процесі та розвитку успішної особистості, сприяють формуванню практичних навичок як уникати корупції в повсякденному житті та професійній діяльності; розроблення проєктів із впровадження принципів академічної доброчесності, популяризація наукових традицій, що пройшли апробацію часом; організація вебінарів, масових відкритих онлайн курсів з академічної доброчесності тощо.

Зроблено висновок, що у закладах вищої освіти необхідно дотримуватися чітких правил та норм академічної доброчесності, прозора та послідовно запроваджувати на практиці академічні норми і правила, розробляти, роз'яснювати та належним чином розглядати випадки порушення академічної доброчесності. Для дотримання принципів академічної доброчесності необхідно, працюючи з інформацією, у разі використання ідей, тверджень ретельно робити покликання на наукові та літературні джерела, поважати авторське право, дотримуватися принципу достовірності у процесі інтерпретації фактів. Беззаперечним є той факт, що імплементація принципів академічної доброчесності повинна змінити мислення та свідомість молоді, сприяти підвищенню якості освіти.

Ключові слова: доброчесність, академічна доброчесність, якість освіти, етичні принципи, імплементація принципів академічної доброчесності, заклад вищої освіти, академічна недоброчесність.

«Ознакою освіченої особистості є вміння навчатись від інших та використовувати ці знання при створенні власних ідей і підходів, завжди віддаючи належну шану тим, хто проторив цей інтелектуальний шлях.

У цьому суть того, що називають академічною доброчесністю».

Мері А. Сіні, доктор філософії,
проректор Коледжу при Університеті Меріленду
(США)

Вступ. Нині проблема академічної доброчесності серед університетської спільноти є актуальною і на часі. Керівництво українських закладів вищої освіти нещодавно почало замислюватися над тим, як інструменталізувати доброчесність у освітньому просторі, пере-

вести її в набір повсякденних дій і сталих практик. Адже, як показує досвід, реалії сьогодення не завжди сприяють доброчесному вибору, а без якісної освіти неможливо підготувати компетентного, грамотного, конкурентоспроможного на сучасному ринку праці фахівця, професіонала своєї справи. Без сумніву, академічна доброчесність є основою духовної цілісності та моральних цінностей особистості, міцності її характеру. Разом з тим, імплементація принципів академічної доброчесності безпосередньо має вплив на зміну мислення та свідомості, формування життєвих і професійних цінностей, базових компетенцій у юнацтва під час навчання в університеті.

Вважаємо, що у освітній процес закладів вищої освіти повинні впроваджуватися стан-

дарту етичної поведінки і доброчесності, що поширюватимуться на сучасне українське суспільство, а створення освітнього середовища на засадах академічної чесності сприятиме високій якості освіти.

Постановка проблеми. В умовах інноваційних змін у системі освіти важливим є забезпечення високої якості професійної підготовки здобувачів вищої освіти із упровадженням принципів академічної доброчесності. Не існує єдиного визначення сутності поняття «доброчесність», яке б використовувалося як унікальне. Є значна кількість найбільш поширених визначень. Зокрема, поняття «доброчесність» (англ. – «integrity») походить від латинського «integritas» (цілісність). Його визначають як узгодженість між переконаннями, рішеннями та діями і як постійне дотримання цінностей і принципів, а також часто вживають у поєднанні з поняттям «етика».

У освітньому процесі закладів вищої освіти набуває поширення словосполучення «академічна доброчесність» як кодекс моралі та етичні правила культурного наукового та освітнього співтовариства. Усі учасники освітнього процесу керуються принципами справедливості, правдивості та чесної співпраці. Як зазначено у ст. 42 Закону України «Про освіту» (2017) академічна доброчесність є сукупністю етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Варто зазначити, що академічна доброчесність має відношення не тільки до якості освіти, а й безпосередньо має вплив на те, якими цінностями будуть керуватися студенти та викладачі у освітньому середовищі. У контексті зазначеної проблеми зарубіжні дослідники стверджують, що академічна доброчесність є найважливішою академічною цінністю, основою освітнього середовища, яке сприяє формуванню конкурентоспроможного фахівця на світовому ринку праці [Andres 2014: 3–8].

Нині досить часто можна спостерігати недотримання вимог академічної етики, поширеним є явище академічної недоброчесності, масової компіляції, тобто написання наукових праць

на основі чужих матеріалів без самостійного дослідження та опрацювання наукових джерел. Саме відкритий інформаційний простір забезпечує безбар'єрність освітнього та наукового контенту, що уможлиблює використання будь-якої інформації як «своїї».

Під порушенням академічної доброчесності розуміють академічний плагіат (оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами); самоплагіат (оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів); фабрикація (вигадкування фактів, що використовуються у наукових дослідженнях); фальсифікація (свідома зміна вже наявних даних); списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації), обман, хабарництво тощо. Погоджуємося із міркуваннями Д. Сопової, що порушення принципів академічної доброчесності знищує систему освіти [Сопова 2018: 52–56].

У 2017 році на рівні громадського обговорення проведено віртуальний круглий стіл «Академічна доброчесність у вищій освіті: місія неможлива?!», у якому освітяни аналізували причини поширення академічної недоброчесності, пропонували різні способи боротьби з нею. Зокрема, ефективними серед запропонованих способів визначено: створення загальнонаціонального репозитарію академічних текстів, а також використання спеціалізованого програмного забезпечення для виявлення ознак плагіату; ініціювання загальнодержавної програми популяризації академічної культури, навчання студентів академічному письму [Федорченко Ю.].

Мета статті: розкрити сутність основних принципів академічної доброчесності та визначити умови їх упровадження у закладах вищої освіти.

Аналіз попередніх досліджень. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності в Україні визначено в законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про наукову та науково-технічну діяльність» (2015), «Про авторське право і суміжні права» (2011) та інших нормативних документах.

Питання академічної культури висвітлюється у публікаціях таких зарубіжних уче-

них, як Д. Джонс, Д. МакКейб, К. Баттерфілд, М. МакЕван, Т. Бечер тощо. Серед вітчизняних авторів, котрі займаються проблематикою академічної культури, слід згадати насамперед В. Астахову, О. Кравченко, В. Ромакіна, Г. Хоружого та ін. Зокрема, проблему академічної доброчесності як фактора і важливої складової забезпечення якості вищої освіти вивчають І. Каменщик і В. Касаджик; дослідження рівня академічної доброчесності серед студентської молоді є предметом вивчення Н. Пеньковської; систему підтримки академічної доброчесності в українських університетах досліджують Т. Тимочко, В. Шерстюк, М. Жарикова; переконання, мотивацію та поведінку студентів щодо норм академічної культури розглядає В. Ромакін.

Результати та дискусії. Відомо, що академічна доброчесність знаходить своє вираження у юридичних та етичних нормах, які визнаються академічною спільнотою не тільки з огляду на законодавство, а й репутацію закладу вищої освіти. Відповідно до законодавства України дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти та науково-педагогічними працівниками передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); покликання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти, об'єктивне оцінювання результатів навчання (Закон України «Про освіту» 2017).

Фундаментальними принципами академічної доброчесності є чесність, довіра, повага, справедливість та відповідальність, яких обов'язково і за будь-яких умов повинні дотримуватися усі суб'єкти освітнього процесу. Слід зазначити, що наукове товариство Прикарпатського національного університету підтримує ідею академічної доброчесності. Приміром, у 2015 році Конференцією трудового колективу університету ухвалений Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський

національний університет імені Василя Стефаника», що встановлює загальні морально-етичні принципи та правила поведінки осіб, що навчаються і працюють в університеті, якими вони мають керуватися у своїй діяльності. Окрім того, 27 вересня 2018 року вченою радою університету затверджено Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», що стало важливим кроком імплементації принципів академічної доброчесності в освітньому та науковому середовищі. Відповідно до Положення усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань. Обов'язковою є перевірка на плагіат курсових, бакалаврських та магістерських робіт. В університеті для перевірки робіт на плагіат використовують онлайн сервіс *Unicheck Similarity Report*, перевагою якого є швидкий доступ до інформації та зручність у використанні.

З метою контролю дотримання принципів академічної доброчесності в університеті створено Комісію з питань етики та академічної доброчесності, основним завданням якої є розгляд заяв про порушення норм академічної доброчесності. Інформаційною базою університету є сайт, на якому розміщені інформаційні та методичні матеріали, присвячені інформаційній грамотності та попередженню плагіату, популяризації принципів академічної доброчесності.

Наукові розвідки з означеної проблеми дозволяють визначити основні умови, що сприятимуть розвитку доброчесного освітнього середовища у закладах вищої освіти та імплементації принципів академічної доброчесності. На нашу думку, важливою умовою якісного навчання в університеті є забезпечення якості освіти та розвиток культури академічної доброчесності. Окрім того, необхідно розробляти освітні програми, метою яких є популяризація доброчесності як нової форми. Такі програми повинні розкривати тему доброчесності, визначати її роль у освітньому процесі та розвитку успішної особистості у сучасному суспільстві. Такі програми мають сприяти формуванню практичних навичок як уникати корупції в повсякденному житті та професійній діяльності. Для ефективної реалізації таких програм важливо трансфор-

мувати освітнє середовище, спростити доступ до інформації та обмін нею між усіма учасниками освітнього процесу. До прикладу, це може бути інформація про діяльність закладу вищої освіти (закупівля, витрата коштів), доступність послуг для молоді (поселення в гуртожитки, доступність навчальних матеріалів, оцінювання, долучення до виборів) тощо. Важливо залучати студентів до змін навчального середовища через консультації, ігровізацію. Досвід показує, що завдяки ігровізації (гейміфікації) можна донести важливу інформацію у зручний спосіб. Доцільно запропонувати здобувачам вищої освіти розробляти проекти із підвищення академічної доброчесності, здійснювати популяризацію наукових традицій, що пройшли апробацію часом, залучати до роботи наукових центрів та лабораторій здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти тощо.

Особливу увагу слід приділити проблемі доброчесності під час здійснення дистанційного навчання. У процесі змішаного та дистанційного навчання варто звернути увагу на розроблення постерів з промоцією на дотримання принципів академічної доброчесності та їх розповсюдження у соціальних мережах. Варто організувати вебінари, онлайн-консультації, масові відкриті онлайн курси з академічної

доброчесності тощо. Для дотримання принципів академічної доброчесності необхідно, працюючи з інформацією, у разі використання ідей, тверджень ретельно робити покликання на наукові та літературні джерела, поважати авторське право, дотримуватися принципу достовірності у процесі інтерпретації фактів.

Висновки. Із вище зазначеного, можемо зробити *висновок*, що у закладах вищої освіти необхідно дотримуватися чітких правил та норм академічної доброчесності, прозора та послідовно запроваджувати на практиці академічні норми і правила, розробляти, роз'яснювати та належним чином розглядати випадки порушення академічної доброчесності. Беззаперечним є той факт, що імплементація принципів академічної доброчесності повинна змінити мислення та свідомість молоді, сприяти підвищенню якості освіти.

Імплементація принципів академічної доброчесності особливо необхідна в часи складних подій і викликів. Особливо у період війни, яка триває на території України, одним із основних завдань науково-педагогічних працівників є підтримання студентів та забезпечення якісного освітнього процесу у закладах вищої освіти, а доброчесність має стати основою освітньої і наукової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Andres D., Moritz M., & Oestreicher W. Gute Begleitung wissenschaftlicher Arbeiten als Ansatz zur Prävention akademischen Fehlverhaltens. *Information-Wissenschaft Und Praxis*. 2014. 65 (1). S. 3–8. DOI: 10.1515/iwp2014-0002
2. Закон України «Про освіту». (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». (2015). URL: https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fpnu.edu.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2019%2F02%2Fcode_of_honor.doc
4. Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». URL: <https://pnu.edu.ua/документи/>
5. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2018. № 3–4. С. 52–56.
6. Федорченко Ю. Академічна недоброчесність у вищій школі як системна проблема. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1105-akademichna-nedobrochesnist-u-vishchijshkoli-yak-sistemna-problema>

REFERENCES

1. Andres, D., Moritz, M., & Oestreicher, W. (2014). Gute Begleitung wissenschaftlicher Arbeiten als Ansatz zur Prävention akademischen Fehlverhaltens. *Information-Wissenschaft Und Praxis*. 65 (1), 3–8. DOI: 10.1515/iwp2014-0002
2. Zakon Ukrainy «Pro osvitu». (2017). [Law of Ukraine «On Education»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian]
3. Kodeks chesti DVNZ «Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka». (2015). [Code of Honor of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University]. URL: https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fpnu.edu.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2019%2F02%2Fcode_of_honor.doc [in Ukrainian]
4. Polozhennia pro Komisiu z pytan etyky ta akademichnoi dobrochesnosti «Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka». [Regulations on the Commission on Ethics and Academic Integrity of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University]. URL: <https://pnu.edu.ua/документи/> [in Ukrainian]

5. Sopova, D. (2018). Akademichna dobrochesnist u systemi profesiinoi pidhotovky maibutnoho pedahoha [Academic integrity in the system of professional training of future teachers]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*, 3–4, 52–56. [in Ukrainian]

6. Fedorchenko, Y. Akademichna nedobrochesnist u vyshchii shkoli yak systemna problema. [Academic dishonesty in higher education as a systemic problem]. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1105-akademichna-nedobrochesnist-u-vishchijshkoli-yak-sistemna-problema> [in Ukrainian]

O. P. TSIUNIAK

Doctor of Pedagogical Sciences,

Professor at the Department of Pedagogy of Primary,

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

E-mail: oksana.tsiuniak@pnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-4573-1865>

**IMPLEMENTATION OF ACADEMIC HONESTY PRINCIPLES
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

The article actualizes the problem of academic honesty principles implementation in higher education institutions. There are systematized the regulatory and legal documents which determine the expediency of introducing the principles of academic integrity in the educational process of higher education institutions.

The essence of the concepts «honesty», «academic honesty», which is defined as a code of morality and ethical rules of the cultural, scientific and educational community. The example of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University proves that higher education institutions are guided by laws and recommendations on the implementation and observance of the academic honesty principles in the educational environment.

The main conditions that will promote the development honest educational environment in higher education institutions are identified, namely: the development of educational programs that address the topic of honesty, determine its role in the educational process and the development of a successful personality, promote the formation of practical skills to avoid corruption in everyday life and professional activities; development of the projects to implement the academic integrity principles, popularization of the scientific traditions that have been tested over time; organization of webinars, mass open online courses on academic integrity, etc.

It is concluded that in higher education institutions it is necessary to adhere to clear rules and norms of academic integrity, transparently and consistently put into practice academic norms and rules, develop, clarify and deal in proper way with cases of academic integrity breaches. For adhere to the principles of academic integrity, it is necessary to make references carefully to scientific and literary sources, while working with information in the case of the using the ideas and statements, respect author's right, adhere to the principle of authenticity in the process of interpreting the facts. It is the indisputable fact that the implementation of the academic integrity principles should change the thinking and consciousness of young people, improve the quality of education.

Key words: honesty, academic honesty, quality of education, ethical principles, implementation of academic integrity principles, institution of higher education, academic dishonesty.